

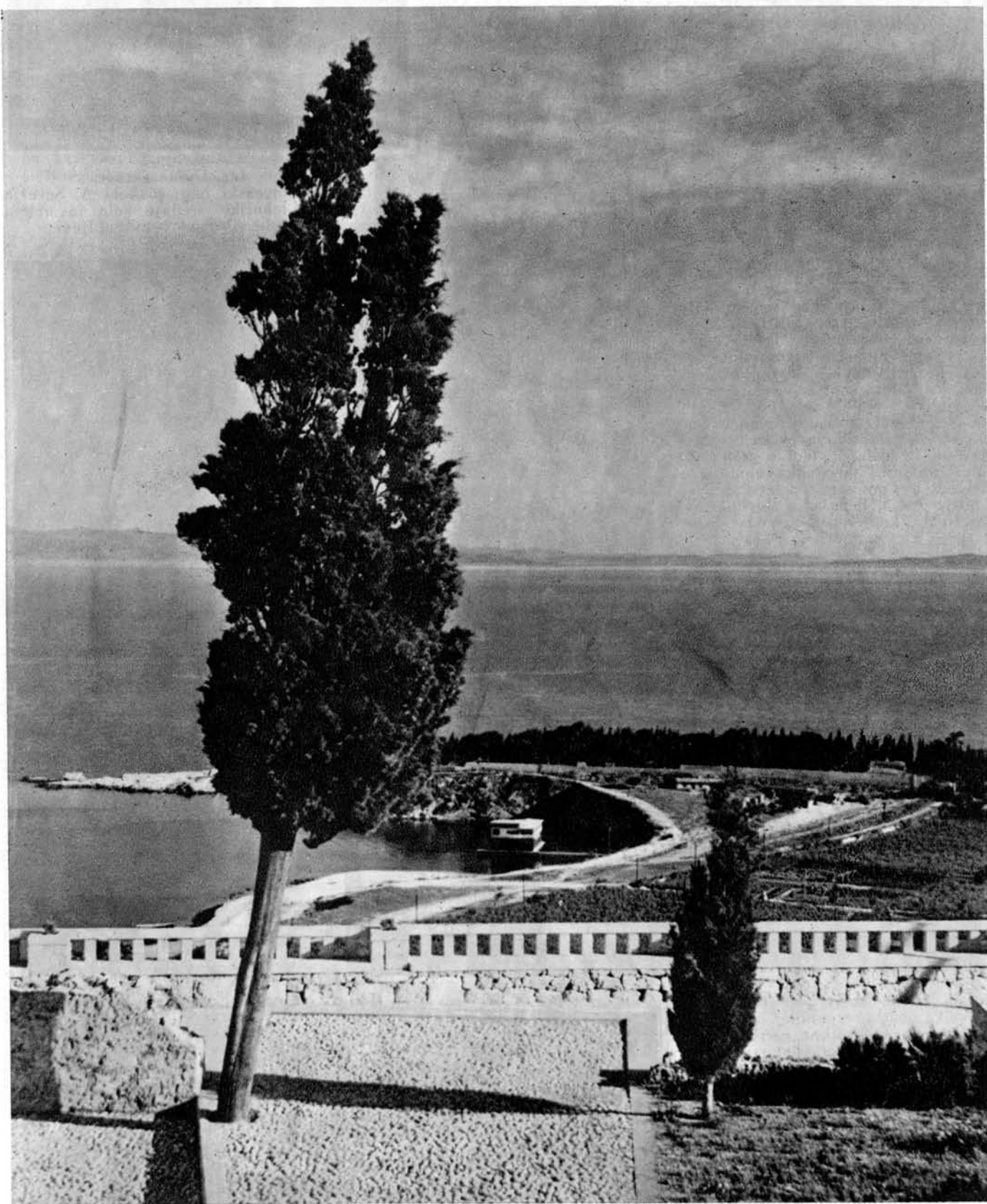
ILUSTRIRANI SLOVENECA

.TEDENSKA.PRILOGA.SLOVENCA.

Ceto VI

13. julija 1930

Štev. 28

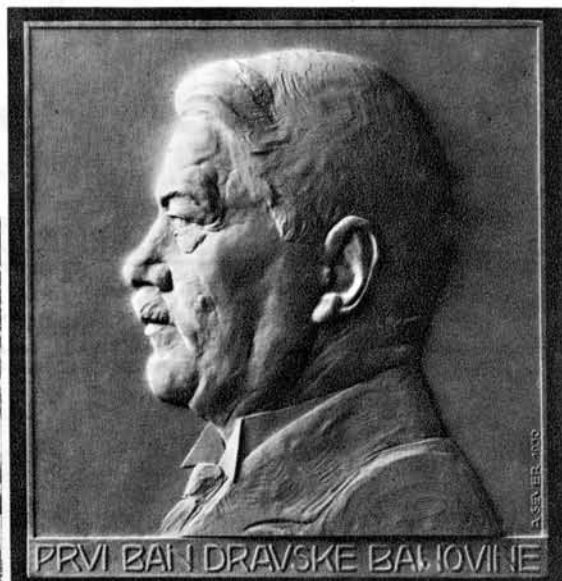

Pogled z Marjana pri Splitu na Jadransko morje

Foto Klemenčič

Z vsesokolskega zleta v Belgradu

Od 27. do 29. p. m. so se vršile v Belgradu glavne prireditve letošnjega vsesokolskega zleta, na katerega so prihiteli tudi znatna zastopstva Čehov, Poljakov, Rusov in Lužiških Srbov, razen tega so bile pa zastopane tudi delegacije Francozov, Rumunov itd. Naša slika nam kaže podstarost Gangla, ki se na čelu zbranih Sokolov zahvaljuje kralju Aleksandru za podarjeno zastavo.

Ing. Dušan Serbec,
prvi slovenski ban; plaketa A. Severja,
prof. tehniške srednje šole in umetn.
šole »Probuda« v Ljubljani.

Na desni: Z letošnje konference Male antante v Štrbske Pleso. Od 25. do 27. p. m. so se v Štrbske Pleso (Tatra) zopet zbrali zunanji ministri Jugoslavije, Češkoslovaške in Rumunije k skupni konferenci, na kateri so obravnavali predvsem stališče Male antante napram Briandovemu načrtu Panevrope in napram povratku Habsburžanov na madžarski prestol, obenem pa tudi o gospodarski Mali antanti. Naša slika nam kaže vse tri zunanje ministre (od leve na desno): Mironescuja, Beneša in Marinkoviča na zaključni konferenci tiskovne Male antante.

Spodaj: Prvi davčni reklamacijski odbor pri finančnem inspektoratu v Mariboru. Spredaj sede gg.: Bureš, Blažon, Predikaka, Sedlar (predsednik), Zadravec, Lesjak in Soštarič. Zadaj stojijo: Puch, Vidmar, Senčar, Cejan, Rakuša, Novak, Golobranc, Čeh, dr. Glančnik in Hohnjec.

Zgoraj na desni: Ullrich von Hassel, novi poslanik nemške republike na našem dvoru, ki je pred kratkim predal svoje akreditivne našemu vladarju.

Na desni: Pogreb mariborskega stolnega prošta dr. Martina Matka na Magdalenem pokopališču. Dne 23. p. m. zjutraj je preminul sedemdesetletni mariborski prošt dr. Matek, ena najuglednejših osebnosti ob naši severni meji. Pokojnik je bil obče spoštovan klicar politične in gospodarske svobode štajerskih Slovencev in vnet pospeševatelj njih vsestranskega napredka.

(Foto Japelj.)

Žrtve našega ljudstva za izobrazbo

Naše ljudstvo hrepeni po izobrazbi in zanjo tudi izredno veliko žrtvuje. To nam glasno pričajo stotine ljudskoizobraževalnih društev, prosvetnih domov in množine monumentalnih šolskih zgradb po kmetijskih vaseh, s kakršnimi se ne morejo niti od daleč ponašati mesta, ki sicer tako rada trkajo na svojo »naprednost«. Kljub hudi gospodarski krizi, ki jo preživlja zadnjih 10 let naš narod, je bila vendarle že po vojni zgrajena cela vrsta krasnih šolskih poslopij (n. pr. v Senovem itd.), gradijo pa še neprestano nova. Slika na levi nam kaže načrt nove šole v Preski pri Medvodah (izdelal ga je tehnični biro »Tehna« v Ljubljani), ki bo še letos dograjena; spodnja slika nam pa kaže polaganje in blagoslovitev temeljnega kamna za veliko novo šolo v Dev. Mariji v Polju.

Spodaj: Majsperski igralci s priljubljenim komikom Fricem (X) po igri »Lumpacij-vagabund«. Tamošnja tovarna strojil jim je sedaj postavila nov oder, kar bo še podžgalo njih delavnost.

Spodaj: Slavnostno razsvetljena trnovska cerkev v Ljubljani na predvečer farnega patrona sv. Janeza Krstnika. (Foto G. Longika.)

Trzinski fantje in dekleta v narodni noši ob priliki odkritja spominske plošče na Trdinovi rojstni hiši.

Na desni: Krepka gorenjska mamica je Jerica Krajnik, doma iz Poljanske doline, ki pa živi že dolgo v Škofji Loki. Pri svojih 83 letih še pridno šiva brez naočnikov.

PIŠECE Z BREŽIŠKO KOTLINO

(Večino slik za to serijo je posnel V. Bavec, fotograf v Rajhenburgu.)

Na koncu 12 km dolge okrajne ceste, ki pelje iz postaje Brežice skozi občino Globoko proti severu, tam, kjer se jame cesta dvigati preko Orlice v starodavno Podsredo, tam, kjer se začne proti severovzhodu ozka in strma, torej prava romarska božja pot na Sv. Gore nad Sv. Petrom, ležijo »solne« Pišece z župnijsko cerkvijo sv. Mihaela. Precej hribovita župnija obsega tri občine: Pišece, Globoko in Bojsno ter še blizu 4000 prebivalcev.

Odkod je ta kraj dobil ime Pišece, še dosedaj nihče ni mogel pojasniti. Domnevajo, da izhaja iz glagola: phati, pšem in bi torej Pišece bil kraj, kjer se je v mlinih mnogo phalo. Nekateri mislijo na pesek, drugi zopet na veter, piš, ki pozdravlja popotnika, prišedšega od juga v vas Pišece, na cestnem ovinku v dolini.

Pišece se sicer omenjajo že l. 1268 in 1284, a o cerkvi sv. Mihaela ni govora. Ta starodavni naslov, graščina, ki se tu imenuje že l. 1329, in velika oddaljenost od prazupnije, ki je bila do slutiti na precejšnjo starost tukajšnje cerkve in vikariata, toda do l. 1331 se tu ni razvil samostojen vikariat. Prvotno so spadale Pišece pod oglejski patrijarhat in bile skupno s prazupnijo Videm od l. 1331 naprej utelešene cistercijskemu samostanu v Kostanjevici, dokler ga ni Jožef II. zatrl ter je njegova gosposčina postala last verskega sklada, ki ima še danes patronat nad to župnijo. Ko je bil l. 1751 oglejski patrijarhat odpravljen in bila ustanovljena nadškofija v Gorici, je njej pripadla tudi župnija Pišece. A že l. 1786, ko so po jožefinski omejitvi škofij mejo lavantinske škofije desno od Drave raztegnili do Save in Sotle, je prišla pod Lavantinsko škofijo. (Zgod. Lav. škofije, prof. dr. Kovačič, Maribor, 1928.)

Čeravno je bila tega leta iz vasi, ki so do tistega časa pripadale pišečki župniji, na jugovzhodu ustanovljena nova župnija Kapele, je bila še vendar stara cerkev premajhna. Zato so za župnika Judoka Harmana l. 1795 pozidali na zahodni strani zvonika novo, sedanjo cerkev v baročnem slogu ter šele l. 1837 staro cerkev prezidali v župnišče. Ker je bil zvonik prenizek, so ga l. 1825 za 9 m povišali. L. 1861 je z njim vred pogorelo tudi gospodarsko poslopje pri župnišču. Do l. 1863 so spravili za župnika Fr. Kežmana v sedanje stanje.

Iznad hribov te župnije se dviga 6 podružnic. Nastale so po zatrtju protestantizma v dobi katoliške obnove, kakor sklepamo iz raznih napisov, in sicer Sv. Jedert l. 1594, Sv. Barbara l. 1637, Sv. Urh l. 1665, Sv. Jakob l. 1689, Sv. Jernej l. 1693 in Sv. Križ l. 176. Podružnica Sv. Barbara je bila po jožefinski ureditvi predlagana za novo župnijo za južni del pišečke župnije. Ker je bila pa cerkev v slabem stanju, so mislili vse podružnice podreti kot nepotrebne in iz tega kalenja pozidati novo, kar pa se ni zgodilo.

Prvotni gospodarji graščine Pišece so bili solnograški nadškofje, najmočnejši pa — od l. 1595 naprej — Mosconi, katerih zadnji je umrl l. 1927. Bili so veno Cerkev naklonjeni in niso pretrdo ravnali s podložniki. Zato jim je ohranjen za vedno blag spomin Grad ima idilično, zanimivo lego. Spričuje nam, da se je tu uporabljal znani način obrambe; spuščanje vode. (Več o tem v Ilustr. Slovincu z dne 30. decembra 1928, št. 53.)

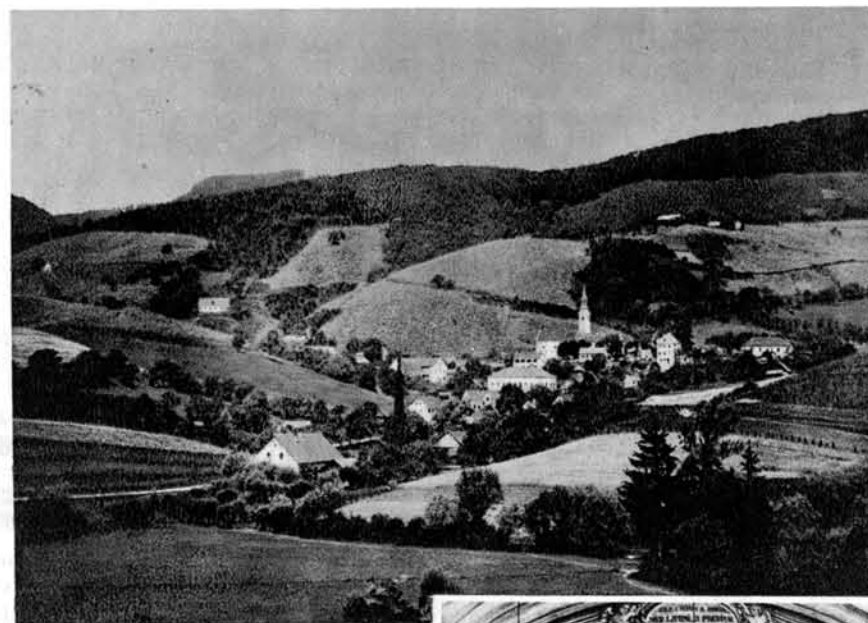
Upor štajerskih in hrvaških kmetov proti grčkom l. 1573 so podpirali skupno z Bizeljčani tudi kmetje iz Pišec pod vodstvom Filipa Viseriča. Vrhovi voditelj Elija Gregorič je imel za ženo Katro, služkinjo Ozvalda v Pišecah. (Senoa, Zadnja kmečka vojska.)

S šolskim poukom so začeli v Pišecah l. 1812 cerkveni hiši, ki je stala v vrtu za župniščem. Šolske prostore so najemali, dokler niso l. 1865 pozidali šolega poslopja. Šele l. 1882 se je ločil šolski okoliš Globoko, ko so tudi sezidali šolsko poslopje. Nova prazredna šola v Pišecah je bila pozidana l. 1904, nova štirirazredna v Globokem pa l. 1906.

Pišece so rojstni kraj slovenskega pisatelja prof. M. Pleteršnika, ki uživa kot leksikograf sloves še čez meje naše države. Tu se je rodil 3. decembra 184 tu je zaključil svoje plodono življenje 13. septembra 1923. Pišece skrivajo precejšnjo kos njegovega tlapnega dela, ki ga je imel s sestavljanjem slovensko-nemškega slovarja in zadnjo dobo svojega življenja z nabiranjem slovenskih krajepisnih imen.

Med drugimi slavnimi možmi so se rodili v Pišecah še: g. Anton Podvinski, dekan v Zavrču, g. Anton Stergar, dekan pri Sv. Magdaleni v Mariboru, in g. signor Mihael Umek, škofijski tajnik v Mariboru. Za g. Umekom naj bi sledila kot tukajšnja rojaka: brat dr. Volavšek Jožef, zdravnik, in Volavšek Davorin, profesor na srednjetejniški šoli v Ljubljani, in dr. Šk. Miroslav, zdravnik v Rajhenburgu. Za Pišecana lahko smatramo tudi g. Antona Podgorška, ki je, dasi roje l. 1867 v Brežicah, preživel svoja otroška leta v Pišecah, pa odšel po končani gimnaziji v Mariboru v Amerikabil tam posvečen l. 1893 v duhovnika in živi po 33 letnem trudopolnem, pa bogato blagoslovljenem misijonskem delovanju kot župnik v pokoju v Ellinwood Kansas v Severni Ameriki.

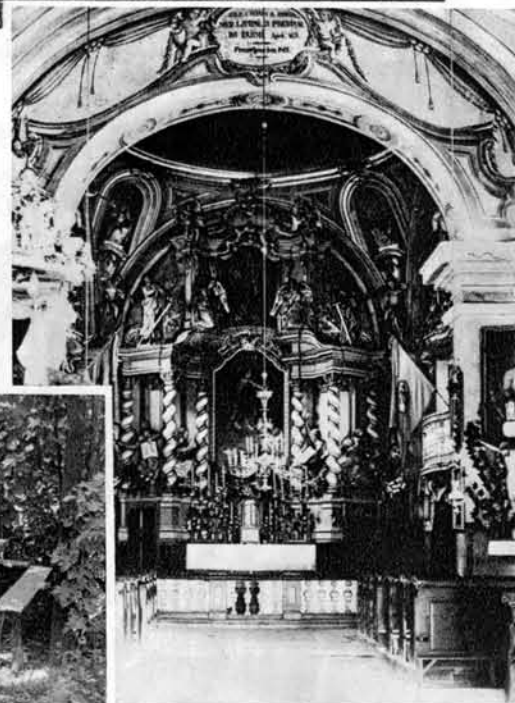
Tu je tudi kaplanoval v letih 1835-36 pesnik Ventin Orožen, čigar ljudstvu zelo priljubljena pesem (Nadaljevanje članka na str. 222.)

Pogled na Pišece od bizeljske (vzhodne) strani.

Na desni: Notranjščina pišečke župne cerkve z glavnim oltarjem iz nekdanjega dominikanskega samostana v Marenbergu.

Spodaj: Kamenita miza na pišečkem župnijskem vrtu, pri kateri je spesnil pesnik Val. Orožen, svojčasni pišečki kaplan (1835—1836), svojo znano pesem »Kje so moje rožice«.

Na levi: Fr. Toplak, pišečki župnik.

Na desni: »Dupla«, izvirek iz podzemeljske votline, močna vodna sila. Tu se izvedo vse pišečke novice.

Na levi: Pogled na Globoko pri Brežicah, na brežiško ravnino in na Gorjance v ozadju. Na desni: Julij Alfred baron Moscon, nekdanji drž. in dež. poslanec in lastnik pišečkega gradu; z njim je l. 1927. izumrla rodbina Mosconov.

Pogled na Pišece od vzhodne strani.

Na levi: Prvi mlin ob Gabernici s 83 letnim starostjo pišečkih mlinarjev. Takih mlinov je ob Gabernici 10, v vsej župniji pa nad 20.

Spodaj: Rojstna hiša znamenitega jezikoslovca Maksa Pleteršnika v Pišecah.

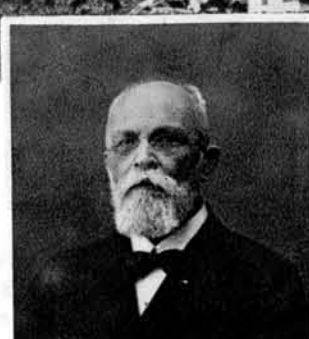
Na desni: K. Ogorevc, župan občine Pišece.

Na levi: Pišečki grad z marofom (spodaj) in Pleteršnikovo zidnico (na desni), v kateri je sestavljal svoj slovenski slovar.

Na desni: Ob okraj. cesti v Brežice, premogokop »Nova nada«, na griču podružnica Sv. Jakob, župna cerkev v Articah, Krško polje in Gorjanci.

Na levi: Prof. Maks Pleteršnik, znameniti slov. jezikoslovec, pišečki rojak.

»Kje so moje rožice...« je nastala tukaj. Tako se pišečki župnijski vrt ponaša z zanimivo Orožnovo mizo v zeleni utici. Zraven pa šumi »Dupla«, izvir Gabernice.

Pišece ležijo ob vznožju Orlice in so obdane od vseh strani z vinorodnimi hribi, le proti jugu je dolina, po kateri se pretaka Gabernica in ki se polagoma znižuje v brežiško kotlino. Iz hribov je diven razgled preko Save na Trdinove Gorjance, preko Sotle pa na hrvaško Zagorje in zagrebško Sleme. Vas Pišeca ima zanimiv tip, ima namreč obliko križa.

Častilci Matere božje prav radi romajo na slovito božjo pot na Sv. Gorah skozi Pišece, ker vedo, da je od južne strani to najkrajša pot in da se lahko tako poceni okrepčajo s prijetno vodo pišečke »Duple«.

Pišečki hribi rodijo izborna kapljica, ki se skupno z bizeljskim vinom imenuje »bizeljčan«.

Niso pa tako rožnate gospodarske razmere Pišec. Previsoki stroški pri obdelovanju vinogradov in pre nizke cene vinu delajo našemu prebivalstvu leto za letom težje skrbi. Ni čudo, da izseljevanje kakor v južne kraje države tako v inozemstvo, zlasti v Francijo, Holandijo in drugam, stalno narašča.

Fr. Toplak.

Pogled na Pišece l. 1870.

Na levi: Načelstvo in nadzorstvo Kmečke hranilnice in posojilnice v Pišecah ob 20 letnici njene ustanovitve. V sredini sprednje vrste sedita g. župnik Toplak in načelnik Podvinski.

Pišečko godbeno društvo (ustan. l. 1927.) s svojim predsednikom, g. Podvinskim v sredini.

Pišečko cerkveno pevsko društvo s svojim pevovodjem Gaberjem v sredini.

Spodaj: Pišečka dekliška Marijina družba ob svoji desetletnici (2. maja 1925.)

Msgr. Michael Umek, knezoškof. tajnik v Mariboru in častni tajni kapelan Nj. Svetosti papeža, pišečki rojak.

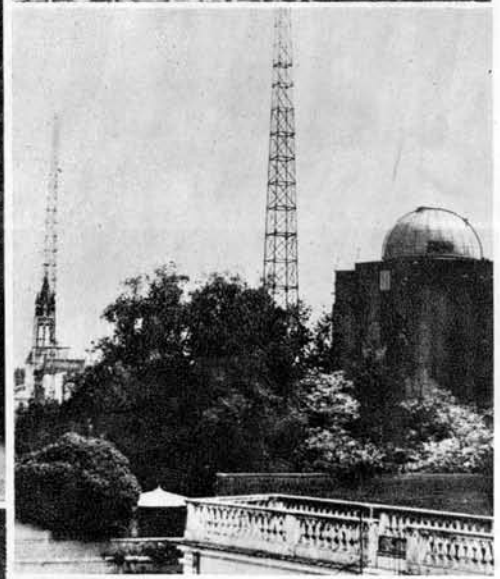

Kužno znamenje nad Bernauerjem, kjer so se l. 1827. učili pišečki vinogradniki vzgajati trte na ameriški podlagi.

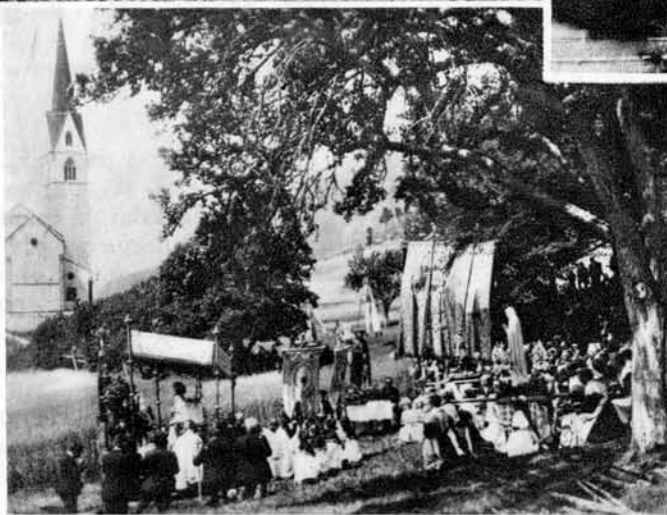
Na desni: Novi rumunski kralj Karel I., čigar nenadna vrnitev iz Francije je vzbudila po vsej Evropi toliko senzacijo, je osnoval takoj po svoji nagli zasedbi prestola nov gardni polk. Naša slika nam kaže kralja v uniformi novega polka in opazujočega njegovo parado. V ozadju rumunska generaliteta.

Spodaj: Člani nemške vlade za procesijo sv. Rešnjega Telesa. Berlinski katoličani so imeli procesijo sv. Reš. Telesa v nedeljo, dne 22. p. m. Udeležili so se je tudi vsi v Berlinu navzoči katoliški člani nemške drž. vlade ter ji prisostvovali z vzgledno pobožnostjo. Naša slika nam kaže od leve na desno (klečeče): drž. kanclerja Brüninga in ministre dr. Wirtha, Guerarda in Stegerwalda ter pruskega justičnega ministra Schmidta.

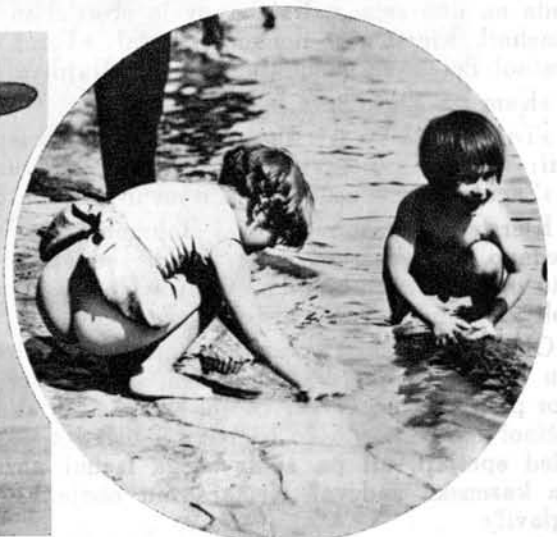
Na desni: Verno kmetiško ljudstvo prosi za blagoslovljeno žetev. Po nekaterih alpskih pokrajinah imajo lepo navado prirejati na poletje prošnje procesije, da izprosijo od Vsemogočnega blagoslovljeno žetev. Ob tej priliki nosijo v procesiji razen Najsvetejšega tudi druge svete kipe in ljudstvo pošilja v največji zbranosti svoje prošnje k Bogu.

Spodaj: Novi zmagovalci Atlantika. Dne 24. p. m. se je dvignil pri Dublinu v Angliji na pot čez ocean avstralski letalski stotnik Kingsford Smith in je prispel v 30 urah v Novo Fundlandijo. Letel je na aeroplanu »Južni križ«.

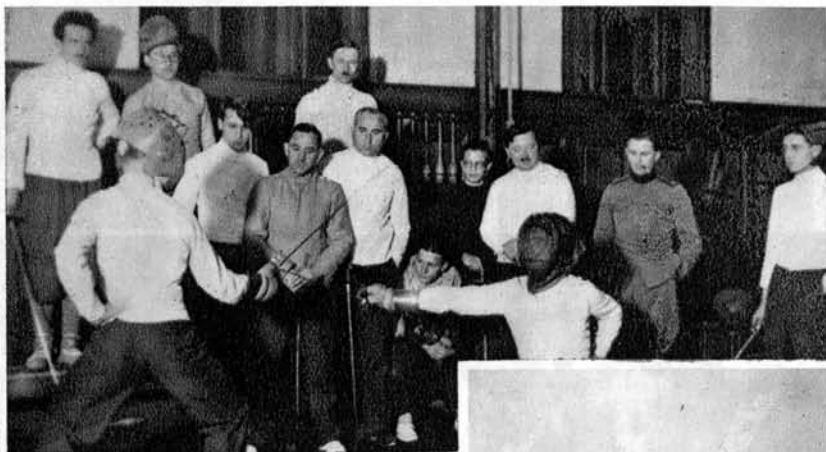
Nova vatikanska radiooddajna postaja, ki jo je pravkar dogradila italij. država v zmislu lateranske pogodbe. Na desno od sprednjega stolpa se vidi tudi znamenita vatikanska zvezdarna.

Spodaj: Poletni motiv.

Sportno sabljanje

se je začelo gojiti pri nas šele pred 2 letoma, ko je osnovala Ilirija poseben sabljaški odsek. Samo ob sebi je umevno, da nima to sabljanje nobene zveze z že davno preživelim dvobojevanjem, temveč je izključno le sportnega značaja. Slika na levi nam kaže ekipo, ki je zastopala sabljaški odsek Ilirije na nedavnih sportnih manifestacijah v Belgradu. Na sliki so nadalje podpolk. v p., načelnik odseka in dolgoletni sabljaški učitelj R. Cvetko (1), E. Gombač (2), St. Seunig (3) in ing. K. Honzak (4). — Spodnja slika nam kaže lep moment iz sabljaških vaj: pariranje napada.

Na levi: Predaja juniorske štafete ob priliki zadnjega štafetnega teka za Shellov pokal v Ljubljani. Pokal si je letos že drugič priborila Ilirija.

Na desni: S tekom za lahko-atletsko prvenstvo države: N. Zupančič skače v višino.

A. Derental:

17

Singapurska krasotica

Povest

Ta razgovor se je Rahmanovu pričel zdeti dokaj zabaven. Najbrž mu je hotel Kiersten staviti kako dobičkonosno, a malo pošteno ponudbo in se od kraja ni upal z besedo na dan. »Ali hočem postati bogat? Pa še zelo bogat? To je res čudno vprašanje! Odgovorim Vam kakor pravi ljudska modrost: »Novci in zdravje se človeku nikdar ne zamerijo!«

Kierstenove kragulje oči so Rahmanovu pogledale menda na dno srca, a Rahmanov je obsedel in se mirno nasmehnil. Kiersten je nenadoma vstal: »Torej — velja? Izvrstno! Potem se potrudite z menoj! Hajdiva!«

»Kam pa greva torej?«

»To je moja stvar! Ampak moram Vas vnaprej opozoriti: vse, kar boste videli, mora ostati skrivnost!«

»Zagotavljam Vas, da Vam o meni ni treba dvomiti!«

Kiersten je pazno pogledal Rahmanova: »Po pravici povedano, smatral sem zgolj zaradi reda potrebno Vas na to opozoriti! Če bi bil o Vas vsaj malo dvomil, tudi nikoli ne bi bil z Vami pričel tega razgovora!«

Oba sta odšla iz kavarne. Rahmanov je sledil Kierstenu in postal zdaj res radoveden. »No, ta stvar se zdi kakor prava »Beračeva skrivnost«. Kaj vse tiči za to pustolovščino? Morda me hoče Kiersten s to svojo tajno samo na led speljati, ali pa se iz vsega izcimi nazadnje še kaka kazenska zadeva? Nemara mu oboje hkrati hodi po glavi?«

VIII.

Ne da bi se pogovarjala, sta prehodila več ulic. Hiše, mimo katerih sta šla, so postajale vedno bolj revne in mrke. Redkokdaj je osamljena svetiljka razsvetila iz neokretnih in hrapavih plošč zloženi pločnik. Ulice so bile popolnoma prazne. Korakala sta molče več kakor pol ure, preden je Rahmanov opazil, da sta zasledovana. Majhna, urna senca je stekla čez cesto in izginila v temi, ne da bi se jima preveč približala. Kmalu se je zopet prikazala v daljavi.

»Pravili ste, da moram varovati skrivnost,« je rekel Rahmanov Kierstenu. »Lahko Vam čestitam, zdaj naju nekdo stalno trdovratno spremlja!«

»To mi je znano!« je odgovoril Kiersten, se obrnil in angleški zaklical: »Ši-Ho! Lahko prideš bliže!«

Senca je takoj švignila proti njima. Rahmanov in Kiersten sta se ustavila poleg cestne svetiljke. K njima je pritekel deček v beli, ohlapni dopetači in okrogli črni kapi z uhalo. Slična pokrivala je videl poprej Rahmanov na severnem Kitajskem pri menihih po tibetanskih budistovskih samostanih. Deček je imel mongolski ploski rumeni obraz in nemirna poševna očesca. »Kaži nama pot!« mu je zapovedal Kiersten, in deček je odkorakal naprej. »Pravi sleparski obraz!« si je mislil Rahmanov. »Oči ima kakor žepar. Neprestano mu švigajo naokrog. Kaj pomeni ta novi pajdaš? No, bomo kmalu videli!«

Prišli so že ven iz mesta. Mesto hiš so se pričeli nezazidani prostori, ki so bili še temnejši, kakor obdaja-joča jih tema. V daljavi so se videle lučke iz Singapura. Zadišalo je po vlagi. Iz nevidnih jarkov se je dvigala megla. »Pazite!« je nenadoma rekel Kiersten. A Rahmanov se je že spotaknil ob neko veliko, okroglo reč in se malodane zvrnil na tla.